

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-87>

УДК 372.881.1

Штохман Л.М.

Тернопільський національний економічний університет

МЕТОДИКА TBL ТА PBL У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НЕМОВНОМУ ВНЗ

Анотація. У статті описані деякі інноваційні концептуальні підходи до методики викладання іноземних мов у немовному ВНЗ, їх особливості та використання у педагогічній діяльності, описані у працях західних педагогів-практиків. Виявлено, що метод комунікативних завдань (TBL) та метод проєктів (PBL) дозволяють задіяти елементи проблемності, дискусійності, конструювання та сприяють здатності студентів творчо і самостійно мислити, прогнозувати варіанти вирішення завдання. Як TBL, так і PBL акцентують переважно на досягненні реалістичних цілей і, відповідно, на використанні мовних засобів, потрібних для цього. В межах цих підходів мова розглядається як засіб виконання завдань, а не як набір ізольованих граматичних чи лексичних тем для вивчення. Визначено, що використання TBL і PBL як додаткових разом із традиційним підходом до викладання мови доводить свою практичну ефективність.

Ключові слова: метод, іноземна мова, викладання, завдання, проєкт.

Shtokhman Liliia

Ternopil National Economic University

TBL AND PBL METHODS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING PRACTICE

Summary: The article deals with describing practical methods of teaching a foreign language, investigated in the articles of foreign teachers. In task-based learning (TBL), the central focus of the lesson is the task itself, not a grammar point or a lexical area, and the objective is not to 'learn the structure' but to 'complete the task', because as it is stated by some specialists, restricting their experience to single pieces of target language is unnatural. The language, therefore becomes an instrument of communication, whose purpose is to help complete the task successfully. The students can use any language they need to reach their objective. They decide on their own way of completing it, using the language they see fit. The advantage of TBL over more traditional methods is, as it is defined, that it allows students to focus on real communication before doing any serious language analysis. It focuses on students' needs by putting them into authentic communicative situations and allowing them to use all their language resources to deal with them. Whereas TBL makes a task the central focus of a lesson, PBL often makes a task the focus of a whole term or academic year. Apart from the fun element, project work involves real life communicative situations, (analyzing, deciding, editing, rejecting, organizing, delegating) and often involves multi-disciplinary skills which can be brought from other subjects. Some teachers use it as the basis for a whole year's work; others dedicate a certain amount of time alongside the syllabus. Some use projects only on short courses or 'intensives'. Others try to get their schools to base their whole curriculums on it. Both TBL and PBL focus primarily on the achievement of realistic objectives, and then on the language that is needed to achieve those objectives. They both treat language as an instrument to complete a given objective rather than an isolated grammar point or lexical set to learn and practise. They give plenty of opportunity for communication in authentic contexts and give the learner freedom to use the linguistic resources he/she has, and then reflect on what they learned or need to learn.

Keywords: method, foreign language, teaching, task, project.

Постановка проблеми. У становленні сучасного конкурентоздатного фахівця зростає необхідність вивчення іноземної мови з орієнтацією на її практичне застосування у побутовому, діловому, професійному спілкуванні. Вивчення іноземних мов, досконале володіння ними стало важливою складовою успіху сучасної людини. Основний напрям розв'язання проблеми поліпшення мовної підготовки студентів немовного ВНЗ, майбутніх фахівців у різних галузях науки, економіки, освіти – це підвищення їх іншомовної комунікативної компетенції.

Розуміння іноземної мови як засобу міжнародного спілкування стимулює пошук нових підходів в організації процесу навчання іноземних мов, який забезпечуватиме пізнання студентами нової культури. Зростання освітнього, виховного й розвивального значень іноземних мов у житті суспільства й кожної людини, а також наявність багатомовного й полікультурного середовища в усіх європейських країнах продукували ідею розширення індивідуального мовного досвіду особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Викладання англійської мови пройшло через радикальні зміни акценту. Комунікативна революція поставила під сумнів аудіо-лінгвальний та граматично-перекладний методи навчання іноземної мови [3; 4; 6]. У 60-70 рр. XX ст. розроблено гуманістичний підхід до навчання, зорієнтований на особу учня, його інтереси, потреби і можливості, на способи навчання, які відповідають індивідуальним особливостям. Для нього характерна переорієнтація усього процесу навчання з особи викладача і методів викладання на особу учня і способи навчання (Маслоу А.Х., 1967). Гуманістичний підхід сприяв появі ряду нових, нетрадиційних методів навчання чи оволодіння іноземною мовою. Проблема вибору ефективного підходу при вивченні іноземних мов стає актуальною саме тепер, що знайшло своє відображення у працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Питанню методик викладання іноземної мови у своїх працях приділяють увагу М. Яременко, Т. Рудницька, С. Сошенко,

Б. Коломієць, С. Гапонова, І. Матвіїв, В. Терещук, О. Тумак та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попереднє століття ознаменувалось радикальною зміною методики викладання іноземних мов – від застарілого ... аж до комунікативного підходу в 1970х. Але, разом з тим, як зазначає британський педагог-практик Дж. Тейлор (Taylor), з того часу не з'явилося жодної беззаперечно надійної методології [9]. Більшість педагогів визнає, що на практиці використовують кілька методів, не зупиняючись на одному, навіть найдавніші ще досі не залишилися в історії, а успішно використовуються на заняттях. Виникнення багатьох нових результативних методів і підходів до викладання іноземної мови обумовлює попит суспільства, що передбачає індивідуальний підхід до студента, залежно від потреб, можливостей та витрат часу на оволодіння мовою.

Багато викладачів обирають традиційну методику планування заняття – пояснення, практика, перевірка (ППП). Цей надійний метод дозволяє чітко організувати низку навчальних активностей і є найкращим, щоб охопити всі лексичні та граматичні аспекти підручника чи навчальної програми. Та Кетрін Білсборо (Bilsborough), британський педагог-практик, наголошує, що хоча цей метод відмінно задовольняє потреби викладача, він навряд чи є найкращим вибором, щоб справдити очікування студента. Лексичне наповнення занять не зовсім відповідає потребам тих, хто навчається, та майже повністю диктується змістом підручника і програми, хоч часто викладачі все одно підлаштовують матеріал під потреби групи та навчального процесу. З одного боку, програма, підручник, очікування студентів, а з іншого – різноманіття методологій і підходів з їх перевагами та недоліками [1].

Саме тому викладачі, розуміючи виклики сучасного світу, обирають методику, орієнтовану передусім на потреби студента. Метод комунікативних завдань (ТВЛ) та метод проектів (РВЛ) були створені для реалізації концепції навчальної ігрової діяльності за професійною спрямованістю, що дозволяє задіяти елементи проблемності, дискусійності, конструювання та сприяють розвитку інтегруючого мислення, здатності творчо і самостійно мислити, прогнозувати варіанти вирішення завдання [4].

Отож, **метою** нашої статті є представити ключові положення праць деяких зарубіжних науковців щодо особливостей та застосування на практиці методу комунікативних завдань (ТВЛ) та методу проектів (РВЛ).

Виклад основного матеріалу. Британський педагог Д. Петрі (Petrie) у своїй праці «PPP, TTT, Dogme» порівнюючи ці методи, зауважує, що у практиці ТВЛ центральна увага приділяється виконанню завдань на відміну від вивчення граматичних чи лексичних тем, а цілями є не «вивчити структуру», а «виконати завдання». Для успішного досягнення цієї мети передбачається опанування студентами певного граматичного та лексичного матеріалу, щоб комунікувати свої ідеї. Мова в такому випадку стає не метою, а засобом виконання поставленого завдання. Саме від них залежить вибір мовних конструкцій з ме-

тою досягнення поставленої цілі – не існує правильного чи неправильного набору лексики чи граматики для цього. Студенти приймають власне рішення щодо способу виконання завдання та мови, яка для цього підходить [7].

Завдання тут можуть бути від найпростішого, як то розмістити об'єкти у порядку від найшвидшого/найдорожчого/найпопулярнішого і пізніше погодити правильний порядок із партнером. До складніших – як дізнатись, де відбувається та чи інша подія, і скласти карту, щоб дістатись туди, чи рольової гри – зустрічі тих, хто цікавиться питанням відкриття і розвитку нового торгового центру ціною знесення будинку перестарілих і молодіжного центру. Яким би не було завдання, його результат повинен бути основним для всієї групи – використання мови, яка потрібна для його виконання [1].

Перевагою ТВЛ перед традиційними методами Петрі називає те, що він дозволяє студентам зосередитись на реальному спілкуванні, а аналіз самого їх мовлення провести дещо пізніше. Такий спосіб навчання поміщає студентів в автентичні мовні ситуації і дозволяє їм використовувати всі свої мовленнєві ресурси, щоб впоратись із ними. Він дозволяє студентам зрозуміти, яку інформацію їм необхідно повторити, яку опанувати. Завдяки цьому вони самостійно бачать і розуміють свої потреби, що заохочує їх до відповідальності за власне навчання. ТВЛ є хорошим рішенням для груп зі студентами різного рівня знань; завдання успішно можуть виконувати слабші чи сильніші студенти. Педагог наголошує, що важливим є те, що всі вони отримують однаковий комунікативний досвід та інформацію про власні потреби у вивченні мови [7].

Іншою перевагою цього підходу є те, що студентам відкривається широке різноманіття мовних засобів. Лексичні одиниці – сталі словосполучення та фрази, те, що часто оминається в програмі, природним чином з'являється в заняттях такого типу. Та британський педагог-практик Річард Фрост зазначає, що це також може бути і недоліком. Одним із негативних моментів є довільність/випадковість, адже часто заняття такого типу не відповідають програмі та підручнику, де матеріал представлено за чітким принципом поступовості. Нерідко і для викладачів, і для студентів складно відхилитись від звичного порядку. Такого типу заняття, як визначено, не є хорошим способом роботи з початківцями, адже вони володіють надто обмеженими мовними ресурсами для успішного виконання завдань [2].

Традиційна методика ППП (пояснення-практика-перевірка) пропонує значно спрощений підхід до вивчення мови. Він базується на ідеї представлення мовного матеріалу чіткими блоками, від простішого до складнішого. Однак, як показують дослідження, неможливо передбачити чи гарантувати, як студенти опанують матеріал. А робота з мовою в загальному є кращим способом вивчення на відміну від неприродного обмеження її до окремих структур. Хоча ця методика виглядає логічною, Фрост наголошує на тому, що викладачі, які працюють за традиційним методом часто стикаються із наступними викликами:

– Студентам мова може даватись легко впродовж заняття, та після невеликої перерви вони

іноді не можуть говорити так само правильно чи навіть зовсім не здатні висловити свою думку.

– Студенти надто часто вживають структури, які вивчаються, що звучить неприродно.

– Студенти нерідко намагаються висловити свою думку, використовуючи вже знайомі мовні засоби, не використовуючи новий вивчений матеріал [там само].

TBL є альтернативою для вчителів мови – у такому занятті вони не визначають наперед, який матеріал буде розглядатись, адже заняття базується на виконанні основного завдання, а використання мовних структур визначається тим, що відбувається під час виконання основного завдання. Перевагами цього методу Фрост називає те, що:

– На відміну від PPP, студенти не піддаються контролю з боку викладача. На всіх етапах заняття вони використовують всі свої мовні ресурси, а не практикують щось одне, конкретно обране викладачем чи програмою.

– Природний контекст виникає з практичного досвіду. У PPP контекст для вивчення тих чи інших структур необхідно створювати, і часто він може бути досить штучним.

– Мовні структури, що розглядаються, з'являються впродовж бесіди студентів. Саме на основі цих потреб визначається хід заняття, а не згідно підручника чи рішення викладача.

– TBL є значно більш комунікативним, ніж PPP, що визначається викладачем. Найбільше спілкування відбувається якраз протягом виконання завдання [1].

PBL – підхід, де студентоцентричність на ще вищому рівні. В ньому багато спільного із підходом TBL, але тоді як в останньому головне у занятті – завдання, у PBL центральним фокусом семестру чи навіть року є виконання проекту. Як і з TBL, залежно від викладача, підхід до цієї методики може бути різним. Одні обирають її як базову для роботи протягом року, інші – приділяють їй лише певний час – на додатковому курсі або як частину іншої методики.

Кетрін Білборо зазначає, що в межах всіх занять/курсів/завдань, які мають на меті створення проектів, виділяють такі чотири елементи:

1. Центральну тему, що визначає всі подальші завдання і є рушійною у досягненні кінцевих цілей.

2. Доступ до засобів проведення дослідження, збору даних, аналізу та їх використання (завдяки Інтернету ця частина стала значно простішою).

3. Можливості для обміну ідеями, співпраці, обговорення. Взаємодія з іншими студентами є фундаментальною у PBL.

4. Кінцевий продукт (часто створений за допомогою сучасних технологій) у формі постерів, презентацій, відео, блогів, інтернет сторінок і т. п. [1].

Ролі викладача та студента у PBL є майже такими ж, як у TBL. Останнім дається повна свобода для вирішення питання чи обміну інформацією так, як їм це необхідно. Роль викладача – моніторити та бути посередником, який встановлює рамки виконання завдань та допомагає із вибором мовних засобів, коли це необхідно, та забезпечує студентам можливості представлення кінцевого продукту чи презентації. Як і в TBL, викладач моніторить співпрацю, але не втручається у саму роботу.

Висновки і пропозиції. Переваги такої діяльності очевидні, адже саме завдяки роботі над проектами в навчальне середовище можуть залучатися автентичні задачі з реального життя. Американський педагог Ендрю Деві (Dewey) писав, що «освіта не є підготовкою до життя, а є самим життям». Таким чином, така робота дозволяє «самому життю» визначати діяльність на заняттях і забезпечує сотні можливостей для навчання. Крім елементу розваги виконання проектів дає змогу студентам випробувати себе в реальних комунікативних ситуаціях (аналіз, прийняття рішень, делегування, виправлення, відмова, погодження) і часто вимагає мультидисциплінарних навичок з інших сфер. Тобто така робота дозволяє розвивати вищі рівні розумової діяльності, за Блумом, аніж просте вивчення лексики та структур [там само].

Отож, як TBL, так і PBL є методами, що акцентують переважно на досягненні реалістичних цілей і, відповідно, на використанні мовних засобів, потрібних для цього. В межах цих підходів мова розглядається як засіб виконання завдань, а не як набір ізольованих граматичних чи лексичних тем для вивчення. Вони дають безмежні можливості для комунікації в автентичному контексті та свободу використання мовних ресурсів і разом з тим – інформацію про прогалини у володінні мовою.

Список літератури:

1. Bilsborough K. TBL and PBL: two learner-centered approaches. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/tbl-pbl-two-learner-centred-approaches> (дата звернення: 19.02.2020).
2. Frost R. A task-based approach. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/a-task-based-approach> (дата звернення: 19.02.2020).
3. Зязюн І.А. Неперервна освіта: концептуальні засади і сучасні технології. Творча особистість у системі неперервної освіти. Харків, 2002. 203 с.
4. Межуєва І.Ю., Єльцова С.С. Концептуальні підходи до навчання англійської мови в немовному вузі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. 2017. № 29. Том 2. С. 138–140.
5. Ніколаєва С.Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов. Іноземні мови. 2002. № 1. С. 19–46.
6. Николаева С.Ю. Проект «Тьюнинг образовательных систем в мире» и формирование иноязычной коммуникативной компетентности. Иноземні мови. 2012. № 2. С. 5–12.
7. Petrie D. Space for spontaneity. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/david-petrie/david-petrie-space-spontaneity> (дата звернення: 19.02.2020).
8. Сошенко С.М., Коломієць Б.С. Еволюція методів викладання іноземної мови. Педагогічний процес: теорія і практика. Випуск 1. 2014. С. 22–27.
9. Taylor J. PPP, TTT, Dogme. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/james-taylor/james-taylor-ppp-ttt-tbl-dogme> (дата звернення: 19.02.2020).

References:

1. Bilborough K. TBL and PBL: two learner-centered approaches. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/tbl-pbl-two-learner-centred-approaches> (accessed: 19.02.2020).
2. Frost R. A task-based approach. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/a-task-based-approach> (accessed: 19.02.2020).
3. Ziaziun I.A. (2002). Neperervna osvita kontseptualni zasady i suchasni tekhnolohii. Tvorchia osobystist u systemi neperervnoi osvity [Ongoing education: conceptual basis and modern technologies. Creative personality in the system of ongoing education]. Kharkiv, 203 p.
4. Mezhuieva I.Yu., Yeltsova S.S. (2017). Kontseptualni pidkhody do navchannia anhliiskoi movy v nemovnomu vuzy [Conceptual approaches to teaching English in a non-lingual university] Naukovyi Visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu [Scientific herald of International Humanitarian University]. Ser.: Filolohiia, no. 29, tom 2, pp. 138–140.
5. Nikolaieva S.Yu. (2012). Suchasni pidkhody do vykladannia inozemnykh mov [Modern approaches to teaching foreign languages]. Inozemni movy [Foreign languages], № 2. pp. 5–12.
6. Nykolaeva S. Yu. (2012) Proekt «Tiunynh Obrazovatelnykh System V Myre» Y Formyrovanye Ynoiazychnoi Kommunykatyvnoi Kompetentnosti. [Tuning of educational systems in the world and foreign language competence molding] Inozemni Movy. [Foreign languages], no. 2, pp. 5–12.
7. Petrie D. Space for spontaneity. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/david-petrie/david-petrie-space-spontaneity> (accessed: 19.02.2020).
8. Soshenko S.M., Kolomiets B.S. (2014). Evoliutsiia metodiv vykladannia inozemnoi movy [Development of teaching a foreign language methods]. Pedagogichni protses teoriia i praktyka [Pedagogical process. Theory and practice], vol. 1, pp. 22–27.
9. Taylor J. PPP, TTT, Dogme. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/james-taylor/james-taylor-ppp-ttt-tbl-dogme> (accessed: 19.02.2020).